

Kirsi Laitinen kerää osan valmistamiensa tuotteiden raaka-aineista luonnosta, ja harkitsee siksi tarkasti, kuinka paljon keräämistä luonto kestää.

Ylläksellä tehty – Made in Ylläs

Käsityökulttuuri Ylläksen seudulla on muuttunut muutamassa vuosikymmenessä täysin. Tällä vuosituhannella käsityöt ovat mukava harrastus, jonka tuloksena voi olla vaikkapa mittatilausvillapaita.

Vanha käsityökulttuuri kytkeytyi vahvasti omavaraisuuteen. Jos peruutetaan 200–300 vuotta taaksepäin, kylällä tehtiin itse miltei kaikki. Äkäslompololainen, kotikylänsä historiaa tutkinut **Ahti Kaulanen** on nähnyt käsityökulttuurin muutoksen omin silmin.

– Ainakin räsymatot, ryijyt ja muut kodin tekstiilit valmistettiin vielä noin 50 vuotta sitten usein kotona, Kaulanen sanoo.

Käsityöt olivat aiemmin elämän välttämättömyyksiä ja kulutustavaraa, josta osa on säilynyt tähän päivään saakka. Äkäslompolon yksi vanhimmista taloista, Tanon talo, on Ahti Kaulasen sukutalo. Se pitää sisällään monenlaista kylän historiasta kertovaa.

– Tanon talosta löytyy esimerkiksi hevosen häntäjouhista punottu köysi, Kaulanen kertoo.

Paikallisten tekemiä käsitöitä on Ylläksen alueella myynnissä useassa paikassa, esimerkiksi Café Pasilassa ja Taide- ja käsityögalleria Lumiperhosessa. Café Pasila haluaa profiloitua erityisesti paikallisten tuotteiden myyntipaikkana.

– Paikallisia käsitöitä mahtuisi myyntiin enemmänkin, **Minna Kylmämaa** Café Pasilasta vinkkaa.

– Asiakkaat ovat toivoneet esimerkiksi kahvikuppeja sekä tuotteita lapsille, hän jatkaa.

Käsitöiden arvostus on viime vuosina ollut nousussa. Korona näkyi käsityökaupoissa kysynnän kasvuna ja erityisesti islantilaiset villapaidat tekevät edelleen hyvin kauppansa. Tuotteiden takana on usein harrastajia, jotka tekevät käsitöitä pelkästä tekemisen ilosta. Osalle paikallisista käsityöläisistä käsityöt ovat harrastuksen lisäksi sivubisnes. Kuukkelii tapasi heistä kaksi.

Neuleita ja poronsarvikoruja

Janita Koskelan kodin parvi on hänen oma tilansa, jonne tyttäret **Henni** ja **Oona** pääsevät vain äidin kanssa. Parvella on *Syäntalven kläpin* paja, Janitan uuden yrityksen toimipiste.

Materiaalien on hyvä olla kotona, jotta käsitöiden pariin pääsee nopeasti.

– Kun inspiraatio iskee, se ei ei katso aikaa eikä paikkaa, kuten Uuno Turhapurolle, Janita sanoo nauraen.

Vuonna 2019 Ylläsjärveltä asunnon hankkinut Janita on tehnyt käsitöitä lapsesta saakka. Kotona oli helppo harrastaa, sillä myös Koskelan äiti on käsityöihminen. Äiti ompeli aikanaan vaatteita tyttäreilleen, nykyään itse tehtyjä vaatteita saavat

tyttärentytöt.

Janita on keskittynyt pääosin neuleisiin ja muihin lankatöihin, mutta käsillä tekeminen näkyy kotona myös esimerkiksi itse tehtynä sängynpäätynä.

Janita on alkanut valmistaa koruja viime syksynä. Ajatus niiden tekemisestä syntyi, kun Janita keskusteli poronsarvikoruista Café Pasilan Minna Kylmämaan kanssa. Kuin tilauksesta Kittilän kansalaisopisto järjesti Kaikkea poronsarvesta -kursin, jolla hän oppi käsittelemään sarvea koruksi.

Materiaalin hankkiminen on oma harrastuksensa. Janita retkeilee puolisonsa kanssa ja kerää samalla mukaansa poronsarvia, jos vain löytää.

– Erilaiset sarvet, luut ja pääkallot kerätään aarteina talteen. Mukaan voivat tarttua myös kehlottuneet oksat, sienet ja mustikat, sanoo Janita.

Poronsarvia ei löydy usein, joten löytömaterialien varassa koruja valmistuisi melko vähän.

– Poromiehiltä saa onneksi ostettua sarvia, ettei materiaalin puuttuminen hidasta korujen valmistusta, Janita kertoo.

Pelkästään omia käsitöitä myymällä on vaikea hankkia elantoa. Janitan mielessä onkin ajatuksia käsitöiden ja matkailijoille suunnattujen palveluiden yhdistämisestä.

– Tällä hetkellä käsityöryittäjyys on mukava, sivutulo- ja tuova harrastus sekä vastapaino sosiaaliselle päivätyölle, Janita summaa.

Luonnon ehdoilla

Kirsi Laiti-

nen valmistaa

lähes kaikki

kosmetiikka-

tuotteensa itse.

Ainoa tuote,

jonka hän hakee

kaupan hyllystä, on

ripsiväri. Myös ken-

kärasva sekä osa pyykin-

pesuaineista ja siivoustuot-

teista ovat itse tehtyjä.

Luonto on aina ollut

isossa roolissa Kirsin elä-

mässä. Kun Kirsi oli pie-

ni, perheessä kalastettiin,

metsästettiin ja marjastet-

tiin. Luonto oli tärkeä ja

arvokas.

– Kansanperinne näkyi

esimerkiksi kalaonniloitsussa, joita isä lausui, kun hän laski verkkoja, Kirsi muistelee.

Kirsin into tehdä itse konkretisoitui remontteina, itse rakennettuna retkipakettiautona ja monenlaisina käsitöinä.

Luonnonkosmetiikkaharrastus lähti liikkeelle yrteistä, joista Kirsi valmisti teetä. Hän suoritti muutama vuosi sitten Muoniossa luonnontuotteen ammattitutkinnon, joka antoi valmiuksia luonnontuotteiden käyttöön kosmetiikassa. Tätä nykyä Kirsi valmistaa shampoopaloja ja kasvo-naamiota myyntiin *Marjatassu*-tuotemerkillä. Marjatassun tarina alkoi Kirsin koirahierontayrityksestä. Hän tekee edelleen koirahierontaa, samoin kuin kalevalaista jäsenkorjausta ja koirien jäsenkorjausta.

– Marjatassun tuotevalikoima olisi paljon laajempi, jos myyntiin meneville kosmetiikkatuotteille ei tarvitsisi tehdä kosmetiikkalainsäädännön vaatimaa turvallisuusselvitystä, Kirsi toteaa.

– Se on pienyrittäjälle kallis prosessi, erityisesti jos tuotteessa on useita ainesosia tai ne sisältävät bakteerien kasvualustana toimivaa vettä. Jälleenmyyjät eivät turvallisuusselvityksiä kysele, mutta minä haluan toimia oikein.

Erilaiset perinnetekniikat vetävät Kirsiä puoleensa. Lähtövalmiudessa hän aikoo tehdä esimerkiksi koivuntuhkalipeää. Juttutuokion aikana Kirsi saa viestin saapuneesta paketista, jossa on hänen tilaamansa väärtinä.

– Tarkoituksenani on opetella kehräämään lankaa koirankarvasta. Haaveilen villapaidasta, jonka teen

omien koirieni karvoista, Kirsi kertoo.

Marjatassun tuotevalikoima laajenee mahdollisesti tulevaisuudessa, mutta ihan tarkkoja suunnitelmia Kirsillä ei ole. Tällä hetkellä Marjatassun

”

Massatuotanto vaatisi niin suuria kasvimääriä, että sen kerääminen olisi haitallista luonnon tasapainolle. Kasveja, joita seudulla kasvaa vain vähän, en halua kerätä ollenkaan.

haasteena on saada nykyisten tuotteiden tuotantomäärä sille tasolle, että se riittää vastaamaan kysyntää.

Esimerkiksi poimulehtikasvonaamion valmistamista rajoittaa se, että poimulehti on kerättävä käsin ja sen saatavuus vaihtelee vuosittain. Puhdasta poimulehteä ei saa ostettua valmiina, ja siksi kerääminen jää Kirsin itsensä tehtäväksi.

Tuotteiden määrää rajoittaa myös Kirsin arvo maailma. Hän ei halua ottaa luonnosta liikaa, vaan toimii luonnon ehdoilla.

– Massatuotanto vaatisi niin suuria kasvimääriä, että kerääminen olisi haitallista luonnon tasapainolle. Kasveja, joita seudulla kasvaa vain vähän, en halua kerätä ollenkaan.

Luonto ainesosien keruupaikkana vaikuttaa myös siihen, millaisia tuotteita myyntiin voi valmistaa. Kirsiltä on kysytty mahdollisuutta alkaa pihkasalvan tai teen tuottajaksi. Kumpakaan Kirsi ei ainakaan toistaiseksi tee, sillä ainesosat on työläs kerätä ja käsitellä.

– Ylläksellä tehtyä teetä pääsee maistelemaan ainakin Velhon Kodalla ja Navettagalleriassa, Kirsi vinkkaa.

Talvi on Janita Koskelalle tärkeä ja rakas vuodenaika. Kun Janita mietti yritykselleen nimeä, hän pyöritteli sydäntalvi-sanaa mielessään, mutta koki, että se kuulosti hieman vieraalta yleiskielisen muotonsa vuoksi. ”Ystävän ehdotus sydäntalvesta iski heti, ja yhenlainen läppihän se oon mieki”, Janita sanoo. ”Niin talven lapsesta tuli Sydäntalven kläppi.”

Riikka